

Bedřiška Kotmelová, *Eklesiální rozměr slavení Pesachu ve Starém zákoně aneb IN a OUT*, bakalářská práce, Praha: UK v Praze – ETF, obor TKT, 2009, 58 stran.

I. Shrnutí: Ve své práci autorka sleduje přehlednou osnovu. V úvodní části vysvětluje své pochopení zpracovávané otázky, zejména sociologické použití slova eklesiologie, totiž jako teorie toho, kdo patří do kupiny (je "in") a kdo do ní nepatří (je "out"). Připouští, že je takto široce pojatá eklesiologie jedním z důležitých momentů Starého zákona. Celkem stručně pak vyřídí krajní polohy, které ovšem v mnoha systémech představují spíše teoretický rámec a kritérium pro skutečně aktuální otázku všelijak přechodových a smíšených situací. Těm se věnuje v kapitole "3.2. Částečně OUT..." Jako příklady tří skupin spíše vyloučených uvádí ženy, tělesně postižené a cizince. Už tímto rozšířením o první dvě skupiny je práce odsouzena k nezbytné telegrafičnosti, nechtěla-li přerůst v práci, která by svým rozsahem přesahuje zadání bakalářské práce. Na meritum práce, totiž vztah k cizincům, který ovšem vždy vypovídá také o pojetí "našich, jak se exponuje na slavení Pesachu, pak zbývá méně prostoru. Autorka si "uklízí na stole" přehlednou tabulkou (kap. 4.1.) několika otázek, které položila biblickým textům. U třech z uvedených textů se pak zastavuje podrobněji. První z probíraných textů má v kánonu Bible funkci paradigmatu Pesachu /Velikonoc. Jde o Ex 12,1-51. Jako druhý text volí 2Pa 30, slavení Pesachu za krále Chizkijáše, který vyniká svou otevřeností: po letech rozděleného království jsou pozváni Efraim a Manases, pozváni jsou všichni "od Beer-šeby po Dan." Inkluzivita pozvání je poněkud narušena posměchem pozvaných (2Pa 30,10) a neřádným slavením (2Pa 30,17-18), vše je ale překlenuto velkorysostí Chizkijášovy přímluvné modlitby. Třetí text z Ezd 6,19-22 je naopak projevem extrémního exkluzivismu, slaví zde pouze navrátilci a jejich stoupenci: starousedlíci, pohanské manželky i nedalecí Samařané zůstávají mimo. Autorka v závěru odstupňováá přijetí a vyloučení ze slavení, jak jej z probíraných míst vyčetla (str 43): 1) izraelští muži slaví vždy, 2) izraelské ženy slaví tehdy, pokud nejsou kulticky indisponovány, 3) účast mužů cizinců není stanovena jednoznačně, na některých místech je ale umožněná za podmínky příklonu ke společenství židovské víry, 4) účast žen cizinek je spíše odmítnuta. Od strany 46 do konce práce následuje příloha, která fulltextově uvádí relevantní biblické texty.

II. Reflexe práce: Ve své bakalářské práci si autorka pustila na tělo pluralitu biblického konceptu společenství a jeho hranic. S porozuměním vnímá skutečnost, že právě svátek definuje a zviditelňuje hranice společenství. Lze jenom přivítat, že autorka zřetelně nahlašuje svou vlastní pozici a předporozumění (žena s dlouholetou zkušeností s prací s cizinci): otevírá tak lépe pole k rozhovoru, než kdyby se práce tvářila jako nestranné a objektivní zpracování problematiky. Jakkoli je zřejmé, že autorka z uvedených textů pochopila různost, ba kontroverznost eklesiologických koncepcí SZ, je škoda, že tuto různost výslovně a ostře neukázala -- třeba na třech na závěr probraných textech, nebo i na všech textech, které vyhodnotila v tabulce. Tabulka sama by k plné uspokojivosti vyžadovala podrobnější rozpravu. Na základě textů uvedených v tabulce lze snad říci, že "nebyl z řad Izraelců nikdo pro slavení Hodu beránka a Svátku nekvašených chlebů přímo v textu vyloučen", zde by ale měla následovat analýza velice proměnlivého pojmu Izrael v probíraných textech. Za vážnější chybu práce považují, že v práci nikde není zmíněna základní dějinná zákruta Bible, totiž rozdělení Božího lidu na (severní) Izrael a Judsko. To, že se nakonec Izrael stane sebeoznačením, ovšem spíše teologickým, programovým, pro potomky Judejců, je překvapivé a nesamozřejmý výsledek pohnutého vývoje -- a měl by být výslovně zmíněn. Tvrzení, že gramatický střední rod, použitý v Bibli, je dokladem účasti žen na kultu (s.21),

neobstojí; hebrejšтина nezná gramatické neutrum. Jak ale ukazují uvedené citáty Bible, má autorka na mysli neadresně a všeobecně formulované výroky (které jsou ovšem v hebrejštině Bedříška Kotmelová: Eklesiologie Pesachu, oponentský posudek (Sláma)

2

formulovány v plurálu maskulina) -- a zde skutečně lze souhlasit s tezí, že takové výroky velmi často zahrnují i ženy.

Odkaz k práci Hany Gottwaldové na str 26 je bez uvedení citovaného místa. Celé místo je nakročením k zajímavé polemice o vztahu SZ a tělesného postižení. Opatrně se zde ozývají rozpaky nad biblickým pojetím, které je nakonec označeno jako produkt lidské "tvrdosti srdce." Teze však zůstává nerozvinutá, což lze omluvit s poukazem na to, že se bezprostředně netýká tématu práce. Bližší průzkum by ale ukázal, že se uvnitř SZ vede o utrpení (včetně tělesného postižení) a jeho smyslu a jeho místě v životě jednotlivce pohnutý rozhovor. Právě literární a historická kritika Bible zde mohou pomoci při naslouchání jednotlivým hlasům. Přísná segregace postižených patří do výbavy kněžské teologie. Pro ni je bohoslužba malým modelem kosmu -- a je tudíž třeba dbát o to, aby se při ní "budovalo" jen z toho nejkvalitnějšího. Proti kněžské teologii ale stojí ve SZ jiné názory a koncepce, za všechny deuteronomistický, který zdůrazňuje poslušnost a vnitřní přitakání Hospodinově věci bez ohledu na zdraví, či apokalypticko-prorocký, subverzivní, který akcentuje, že Bůh zamíchá kartami, které dnes vypadají, jakoby byly rozdány na věky. A to slyší odedávna až podnes všichni OUTsideři jako skutečné evangelium.

Na str. 28 vychází autorka z tvrzení, že "Ve Starém zákoně se nikde nedočteme definici „mého lidu“". To je sice pravda, o to úporněji se v něm ale o odpověď na tuto otázku vede spor. Zde skutečně stojí za to vzít vážně Diebnerovo, autorkou citované, tvrzení o eklesiologii (kdo je in a kdo out) jako jedné z určujících otázek SZ.

Str 31 -- není docela přesné, že by termín *pesach* znamenal přechod. Fakt je, že dějepravně i věcně zde motiv přechodu, transitu a změny je, etymologicky znamená p-s-ch „pajdat,“ kulhat, jít nepravidelně -- a ve vyprávění Ex 12 a 13 se myslí na anděla zhoubce, který vynechal domy Izraelců. Tuto chybu ovšem nelze autorce, která v úvodu nahlašuje, že pracuje s českým překladem Písma, vyčítat, pak je ale třeba vystříhat se etymologické argumentace. Názorným způsobem dokládá pluralitu eklesiologických konceptů SZ tabulka, kterou autorka uvádí na str. 31-36. Tabulka umožňuje komparaci zmíněné plurality. Autorce se vcelku daří, některé momenty mohly ale být právě s použitím tabulky řečeny ještě ostřeji. Např. u textu Ezd 6,19-22 uvádí, že těmi, kdo slaví, jsou Izraelci a další blíže specifikované skupiny. Termín "Izraelci" by právě zde stál za důkladný rozbor. Ten by ukázal, že je sice použit, ale prakticky jsou míněni pouze navrátilci a ti, kdo se k nim iniciativně připojí (v 21: "I jedli Izraelci, kteří se vrátili z přesídlení, i každý, kdo se k nim připojil..."). Zdaleka tedy nejsou míněni všichni "etnickí Izraelci", ale pouze elitní skupina těch, kdo prošli exilem, přinesli si odtud exilem reformovanou teologii + ti, kdo tuto teologii akceptují. V Ezd 6 se setkáváme s nejužším eklesiologickým výměrem ze všech probíraných textů a je škoda, že to zůstalo nezdůrazněno. Autorka se ovšem k textu podrobněji vrací na str. 41. -- a v poznámce pod čarou dokumentuje napětí mezi příslušníky navrátilců z exilu a domácích ze současného Afghánistánu. Autorka si pak správně všimá, že ve dvoudílném korpusu Ezd-Neh je na problematice smíšených sňatků synekdochicky exponováno odpadnutí Izraele.

III. Formální podoba: Práce obsahuje požadované formální náležitosti včetně českého a anglického shrnutí a klíčových slov. Je psaná kultivovaným jazykem, místy ale s přílišným nadhledem k pravidlům interpunkce. Rozkolísaná je úroveň poznámek pod čarou:

konzultovaná díla v poznámkách sice nejsou citována standardním způsobem, v rámci práce jsou ale citována konzistentně. Sporný je způsob citování biblických textů: autorka sice jejich plné znění zdůvodňuje zájmem necírkevních spolupracovníků. I přesto by byla práce přehlednější, kdyby autorka biblické texty citovala úsporněji: jejich širší kontext shrnula dvěma třemi větami a citovala právě a pouze ta slova, kterými se dál hodlá zabývat (viz např. zdlouhavá citace Ex 3,6-20 na str 8). Za zbytečnou považuji přílohu uvádějící plné znění citovaných textů.

Bedřiška Kotmelová: Eklesiologie Pesachu, oponentský posudek (Sláma)

3

Na str. 39 je překlep: úvahy se týkají 2Pa 30, nikoli 1Pa 30, jak naznačuje nadpis.

IV. Návrh hodnocení: I přes uvedené kritické výhrady považuji práci za pozoruhodné dílo, za němž se skrývá zevrubná práce s Biblií. Autorka tuto práci velmi zdařile zasazuje do kontextu své profesní dráhy. Při obhajobě právě by autorka měla stručně představit teologický profil tří -- pro svou odlišnost vhodně zvolených -- představených biblických oddílů (Ex 12, 2Pa 30 a Ezd 6) a stručně charakterizovat jejich eklesiologii. Při hodnocení práce doporučuji vycházet od stupně B -- velmi dobře.

Dr. Petr Sláma, ve Staré Boleslavi, 25. srpna 2009